

Heresy 101 & Rabbinic Responses

THE DOCUMENTARY HYPOTHESIS VS. THE GOD-GIVEN TORAH

PART III: UNTRADITIONAL PERSPECTIVES FROM WITHIN TRADITION ON THE TORAH'S COMPOSITION

I. WHEN DID MOSHE WRITE THE TORAH?

א. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ס' עמוד א'

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה: תורה – מגילה
מגילה ניתנה, שנאמר: ... רבי שמעון בן לקיש
אומר: תורה – חתומה ניתנה, שנאמר: ...

בא. רש"י שם.

מגילה מגילה ניתנה – כשנאמרה פרשה למה
היה כותבה. ולכסף מ' שנה, כשנגמרו כל הפרשיות,
חיברן צדין ומפרין:

בב. רש"י שם.

חתומה ניתנה – לא נכתבה עד סוף מ', לאחר
שנאמרו כל הפרשיות כולן. והנאמרות לו נשנה
ראשונה ושניה היו סדורות לו על פה עד שכתבן:

ג. ספר שמות פרק י"ז (פרשת בשלח)

(יד) ויאמר ה' אל־מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בְּסֵפֶר
וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי־מַחָה אֶמְחָה אֶת־זִכְרֹךְ
עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

ד. ספר שמות פרק כ"ד (פרשת משפטים)

(ד) ויכתב מֹשֶׁה אֶת כָּל־דְּבָרֵי ה' וַיִּשְׁכֵּם בְּבֹקֶר
וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הַהָר וּשְׁתֵּים עָשָׂרָה מַצֵּבָה
לְשִׁנָּים עָשָׂר שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל: ... (ז) וַיִּקַּח סֵפֶר
הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר
ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

1. *Gittin* 60a

R. Yoḥanan said in the name of R. Banah: the Torah was given part by part – as it is written R. Shimon b. Lakish said: the Torah was given complete – as it is written

2. *Rashi, Ibid.*

“Was given part by part” – When a unit was given over to Moshe, he would write it down. At the end of the forty years, when all the sections were complete, he sewed them together with sinews.

2b. *Rashi, Ibid.*

“Was given complete” – It was not committed to writing until the end of the forty [years in the wilderness], after all of the sections had been given over. And those that had been said to him in the first and second years were set forth orally until he set them in writing.

3. *Exodus 17 (Parashat Beshallah)*

(14) Then the LORD said to Moses, “**Inscribe this in a document** as a reminder, and read it aloud to Joshua: I will utterly blot out the memory of Amalek from under heaven!”

4. *Exodus 24 (Parashat Mishpatim)*

(4) **Moses then wrote down all the commands** of the LORD. Early in the morning, he set up an altar at the foot of the mountain, with twelve pillars for the twelve tribes of Israel. ... (7) **Then he took the record of the covenant** and read it aloud to the people. And they said, “All that the LORD has spoken we will faithfully do!”

ה. ספר במדבר פרק ל"ג (פרשת מסעי)

(א) אלה מסעי בני־ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד־משה ואהרן: (ב) ויקתב משה את־מוצאייהם למסעיהם על־פי ה' ואלה מסעיהם למוצאייהם:

II. SO, WHAT WAS GIVEN AT HAR SINAI?

ו. ספר בראשית פרק ה' (פרשת בראשית)

(א) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אתו:

ז. שמות רבה פרק ה' פיסקא כ"ב

"וישב משה אל ה' ויאמר למה הרעתה לעם הזה, ... אלא כך אמר לפני הקדוש ברוך הוא, נטלתי ספר בראשית וקראתי בו וראיתי מעשיהן של דור המבול היאך נדונו, מדת הדין היתה, ומעשה דור הפלגה ושל סדומיים היאך נדונו, ומדת הדין היתה. העם הזה מה עשו שנשתעבדו מכל הדורות שעברו?"

ח. שם פיסקא י"ח

"על כן הם צעקים לאמר ... תכבד העבדה על האנשים" – מלמד שהיו בידם מגלות שהיו משתעשעו בהם משבת לשבת, לומר שהקדוש ברוך הוא גואלן. לפי שהיו נחין בשבת, אמר להן פרעה, "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו וגו'", אל יהו משתעשעו ואל יהו נפישין ביום השבת.

5. Numbers 33 (*Parashat Masei*)

(1) These were the marches of the Israelites who started out from the land of Egypt, troop by troop, in the charge of Moses and Aaron. (2) **Moses recorded the starting points of their various marches** as directed by the LORD. Their marches, by starting points, were as follows:

6. Genesis 5 (*Parashat Bereishit*)

(1) This is the **book** of Adam's line.—When God created human-kind, it was made in the likeness of God.

7. Exodus Rabbah 5, 22

"And Moses went back to God and said: 'why have you dealt harshly with this people?'" (Ex. 5:22) ... This is what he said to the Holy One, blessed be He: "**I took the Book of Genesis and read it**, and I saw the actions of the generation of the Flood and how they were judged – this was the Attribute of Justice; and the actions of the generation of the Dispersion, and of the people of Sodom and how they were judged – this was the Attribute of Justice. But this nation – what have they done, that they have been enslaved and punished more harshly than all the previous generations? ...

8. Ibid, 18

"Therefore they cry, saying ... Let heavier work be imposed upon the men" [Ex. 5:8–9] – this teaches that **they had scrolls in their possession** in which they would delight every Shabbat, that said that the Holy One blessed be He will deliver them. Because they rested on Shabbat, Pharaoh said to them: "Let heavier work be imposed upon the men, and they will labor in it; and let them not regard [*yishu*]..." – let them not delight [*mishhtaashin*], and let them not rest on the Shabbat day.'

III. HOW MUCH "EDITORIAL LICENSE" DID MOSHE HAVE?

ט. שם פרק מ"ז פיסקא ט'

דְּבַר אַחַר, כְּתָב לָךְ, הִתְחִילוּ מִלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲתָה נּוֹתֵן רְשׁוּת לְמֹשֶׁה שְׂיִכְתֹּב מָה שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ, שְׂיֹאמַר לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי נָתַתִּי לָכֶם אֶת הַתּוֹרָה, אֲנִי הוּא שֶׁכָּתַבְתִּי וְנָתַתִּי לָכֶם. אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס וְשָׁלוֹם שֶׁמֹּשֶׁה עוֹשֶׂה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, וְאֶפְלוּ עוֹשֶׂה נְאֻמָּן הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב, ז): לֹא כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נְאֻמָּן הוּא.

י. פירוש חזקוני על התורה, שמות ל"ד, ל"ב

וַיִּצְוֶם אֶת כָּל־אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אִתּוֹ בְּהַר סִינַי: "... אבל התורה מגלה נתנה שלפי שהיה משה שומע המצות מפי הקב"ה היה כותב כל אחת ואחת במגלתה לעצמה, וכשבא ליפטר מן העולם סידר ספר תורה וקבע בו הפרשיות עד היום הזה לפי הסמוכין הראויין להם כמו שדרשו רבותינו.

יא. ספר במדבר פרק י"ב (פרשת בהעלתך)

(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה:

יאב. דרך שיחה חלק א' עמ' שכ"ג

שאלה: באור החיים הקדוש (ל"ד, כ"ט) כתב ממדרש שקרני ההוד נעשו ע"י שיוור הדיו שנתן על ראשו, והכוונה כי משה מרוב ענוה לא כתב והאיש משה עניו עם יו"ד, ולכן נשאר דיו, וזה פלא וכי כתב איך שירצה, הרי כל אות היתה בנבואה?

תשובה: כיוצא בזה כתב בעל הטורים (ריש ספר ויקרא) שכתוב אלף זעירא, כי רצה משה לכתוב "ויקר", אמר לו הקב"ה כתוב עם אל"ף, אבל מ"מ כתב אותה בזעירא. וכנראה שזה לא נמסר לו איך לכתוב.

9. *Ibid.*, 47, 9

Another matter, "write for yourself" – the ministering angels began saying before the Holy One blessed be He: 'Are You giving Moses license to write whatever he wishes, such that he will say to Israel: I gave you the Torah; it is I who wrote and gave it to you?' The Holy One blessed be He said to them: 'Heaven forbid that Moses would do such a thing. And even if he were to do so, he is trustworthy,' as it is stated: "Not so My servant Moses, in all My house he is trustworthy" (Numbers 12:7).

10. *Hizkuni, Exodus 34:32*

"And he instructed them concerning all that the LORD had imparted to him on Mount Sinai." ... but the Torah was given in pieces, for as Moshe would hear the commandments from the Holy One, blessed be He, he would write each one of them on a separate scroll. When his time came to leave this world, he organized the Book of the Torah and set the units in it, too this day, in accordance with the proper juxtapositions of them, as our Sages have taught.

11a. *Numbers 12 (Parashat Beha'alotekha)*

(3) Now Moses himself was very humble, more so than any other human being on earth.

11b. *Derekh Sifah, Vol. I p. 323*

Question: In *Or ha-Hayyim* (Ex. 34:29) he cites from the *midrash* that the rays of light were made from the remaining ink that was placed on his head, and the intent is to stress that Moshe was so humble that he did not wish to write the word *anav* with a *yud*, thus there was ink leftover, and this is astounding because if he could write what he wanted, how can every letter be through prophecy?

Answer: Similar to this the *Ba'al ha-Turim* (Lev. 1:1) that the *alef* is written small because Moshe wanted to write *vayakar*, "and he appeared," but God said to write it with an *alef* but he wrote it with a small *alef*. It thus seems that he was not told how to write things.

IV. WHAT ABOUT THE FUTURE?

יב. ספר דברים פרק ל"ד (פרשת וזאת הברכה)
(א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֲרַבְת מוֹאָב אֶל־הַר נֶבֹו רֹאשׁ
הַפְּסִגָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרִיחוֹ וַיֵּרְאֶהוּ ה' אֶת־כָּל־
הָאָרֶץ אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן: ... (ה) וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה
עַבְד־ה' בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי ה':

יג. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ט"ו.
אמר מר: יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים
שבתורה. תניא כמאן דאמר: שמונה פסוקים
שבתורה יהושע כתבן. דתניא "וימת שם משה
עבד ה'" – אפשר משה מת, וכתב: "וימת שם
משה"? אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך
כתב יהושע; דברי רבי יהודה, ואמרי לה רבי
נחמיה.

יד. אבן עזרא על התורה דברים ל"ד א'
"ויעל משה." לפי דעתי כי מזה הפסוק כתב
יהושע כי אחר שעלה משה לא כתב. ובדרך
נבואה כתבו.

טוא. ספר דברים פרק א' (פרשת דברים)
(א) אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעַרְבָה מֹול סוּף
בְּיַזְבָּאֵן וּבֵין־תַּפֵּל וּלְבָן וַחֲצֹרֹת וְדִי זָהָב:

12. Deut. 34 (*Parashat ve-Zot ha-Berakbah*)

(1) Moses went up from the steppes of Moab to Mount Nebo, to the summit of Pisgah, opposite Jericho, and the LORD showed him the whole land: Gilead as far as Dan; ... (5) So Moses the servant of the LORD died there, in the land of Moab, at the command of the LORD.

13. *Bava Batra 15a*

The Master said that Joshua wrote his own book and eight verses of the Torah. This is in accordance with the one who says that it was Joshua who wrote the last eight verses in the Torah, as it is taught: "And Moses the servant of the Lord died there"; is it possible that after Moses died, he himself wrote "And Moses died there"? Rather, Moses wrote the entire Torah until this point, and Joshua wrote from this point forward; this is the statement of Rabbi Yehuda. And some say that Rabbi Neḥemya stated this opinion.

14. Ibn Ezra, Deut. 34:1

"Moses went up." I believe that from this verse on Joshua wrote, because once Moshe ascended, he wrote nothing further. It was written through prophecy.

15a. Deut. 1 (*Parashat Devarim*)

(1) These are the words that Moses addressed to all Israel on the **other side of the Jordan**.—Through the wilder-ness, in the Arabah near Suph, between Paran and Tophel, Laban, Hazeroth, and Di-zahab,

טוב. אבן עזרא על התורה שם פסוק ב
ואם תבין סוד השנים עשר גם "ויכתוב משה,"
"והכנעני אז בארץ," "בהר ה' יראה" גם "והנה
ערשו ערש ברזל" תכיר האמת:

טז. ספר במדבר פרק ל"ג (פרשת מסעי)
(לה) וַיִּסְעוּ מֵעֵבְרָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצִיּוֹן גִּבֹר:

יז. ספר דברי הימים ב' פרק ח'
אֲזַי הָלַךְ שְׁלֹמֹה לְעֵצִיּוֹן גִּבֹר וְאֶל-אֵילֹת עַל-שְׂפַת
הַיָּם בְּאַרְץ אֱדוֹם:

יחא. פירוש הרב יהודה החסיד לדברים ב' ח'

וזהו לא נעשה עדיין בימי

משה כי אם לפני מלך לבני ישר' ²⁰, פי' קודם שמלך שאול אחריכּו, אבל
בימי שלמה כבר נעשה. לכן כתבו בימי כנסת גדולה בחומש שלא תתמה
איך בא עציון גבר לאדום כמו שכתוב בדברי הימים ²¹. (מ)

This did not happen during the days of Moshe, for it all happened before there was a king in Israel (Gen. 36:31), that is, before Saul. But in the days of Shlomo this had already happened. Therefore it (i.e., Gen. 36:39) was written into the Torah in the days of the Great Assembly, so that you will not wonder how Etzion Gever came to belong to Edom, as is written in Chronicles.

יחב. ספר בראשית פרק ל"ו (פרשת וישלח)
(לט) וַיָּמָת בְּעַל חֲנָן בְּדֹעַבֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר
וְשֵׁם עִירוֹ פָּאוּ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵטָבַל בַּת-מִטְרָד
בַּת מֵי זָהָב:

15b. Ibn Ezra, *ibid.*, v. 2

And if you understand **the secret of the twelve** you will also [understand] "That day, Moses wrote down this poem and taught it to the Israelites." (Deut. 31:22) "Abram passed through the land as far as the site of Shechem, at the terebinth of Moreh. That was when the Canaanites were in the land." (Gen. 12:6) "And Abraham named that site Ado-nai-yireh, hence the present saying, "On the mount of the LORD there is vision." (Gen. 22:14) and "Only King Og of Bashan was left of the remaining Rephaim. His bedstead, an iron bedstead, is now in Rabbah of the Ammonites; it is nine cubits long and four cubits wide, by the standard cubit!" (Deut. 3:11) – **you will perceive the truth.**

16. Number 33 (*Parashat Masei*)

(35) They set out from Abironah and encamped at Ezion-geber.

17. II Chronicles 8

At that time Solomon went to Ezion-geber and to Eloth on the seacoast of the land of Edom.

18. R. Yehudah ha-Ḥasid to Deut. 2:8

18b. Genesis 36 (*Parashat Vayishlah*)

(39) And when Baal-hanan son of Achbor died, Hadar succeeded him as king; the name of his city was Pau, and his wife's name was Mehetabel daughter of Matred daughter of Me-zahab.

יט. ספר במדבר פרק כ"א (פרשת חקת)

(זי) אִזְ יִשְׂרָאֵל יִשְׁרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בְּאֵר
עֲנוּלָה: (יח) בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי
הָעָם בְּמַחֲקָק בְּמִשְׁעַנְתָּם וּמִמִּדְבַר מִתְּנָה:

כ. פירוש הרב יהודה החסיד לבמדבר כ"א י"ז

19. Numbers 21 (*Parashat Hukkat*)

(17) Then Israel sang this song: Spring up, O well—sing to it—
(18) The well which the chieftains dug, which the nobles of the
people started with maces, with their own staffs. And from Midbar
to Mattanah,

20. R. Yehudah ha-Hasid to Num. 21:17

(17) אז ישיר ישראל את השירה הזאת. פי"מ"א^ז, זהו הלל הגדול שלאחר
שניצולו מסיחון ועוג ועברו נחל ארנון אז נעשה זה השיר ובחומש היה

כתי' אלא שדוד המלך הסיר כל מזמורי יתמי^ט של משה שבחומש וחיברן
בספר תהלים שלו. ותדע לך^י נותן לחם לכל בשר על מן אמרו וסיחון
ועוג הזכיר על רז הזריר למיחיו^ט אלא שטעמו בלשון חסידים

my father and teacher explained this as a reference to the Great Hallel which followed their deliverance from Sihon and Og, and the crossing of Wadi Arnon. Then this song [i.e., psalm 136] was created, and it was [originally] written in the Torah, until David came and removed Moshe's psalm, and included it in Tehillim.

21. Dr. Haym Soloveitchik, "Two Notes on the Commentary on the Torah of R. Yehudah he-Hasid"

One *tanna* had stated, simply and with no ado, that the last eight verses were of Divine origin but not of Mosaic authorship, and R. Yehudah he-Hasid added that there were several more verses that were not penned by Moses. Was such a position seen as being thoroughly mistaken? Most probably. Was it viewed as odd and non-conformist? Undoubtedly; though hardly more eccentric than R. Yehudah's view that King David, to flesh out his book of Psalms, lifted from the text of the "original" Pentateuch many anonymous "psalms" that Moses had penned! Were these strange and misguided views, however, perceived as being in any way heretical or even dangerous? At that time and place, certainly not. They contained no concession to the surrounding culture, opened no Pandora's Box of questions. Indeed, one can take the religious temperature of R. Yehudah he-Hasid's explanation by the matter of fact way European medieval commentators (*rishonim*) treated the passages in Menahot and Bava Batra where the tannaitic dictum of Joshua's authorship is brought. In their world, these words did not abut any slippery slope of a "documentary hypothesis" or of "Jewish forgery". No need, therefore, to reinterpret this passage or to forfend any untoward implications. What concerned R. Yehudah he-Hasid's contemporaries, the Tosafists, in this statement were its practical halakhic implications for the Sabbath Torah readings, not its theological or dogmatic ones, for to them, as to R. Yehudah, there were none.